

Bruksela, 13 maja 2025 r.
(OR. en)

8779/25

EDUC 140
JEUN 67
SOC 268
DIGIT 85

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Dotyczy:	Konkluzje Rady w sprawie włączających, zorientowanych na ucznia praktyk we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej

Delegacje otrzymują w załączeniu wyżej wymienione konkluzje Rady zatwierdzone przez Radę (ds. Edukacji, Młodzieży, Kultury i Sportu) na posiedzeniu w dniu 12 maja 2025 r.

Konkluzje Rady w sprawie włączających, zorientowanych na ucznia praktyk we wczesnej edukacji
i opiece nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

PRZYWOŁUJĄC przyjęte w Unii teksty o kształceniu i szkoleniu oraz kwestiach społecznych
dotyczące polityki w tych dziedzinach,

PODKREŚLA, że

1. Zasady edukacji włączającej są odzwierciedleniem praw podstawowych wszystkich osób uczących się, które to prawa zapisano w Konwencji UNESCO w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, Konwencji ONZ o prawach dziecka, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.
2. Kształcenie i szkolenie odgrywa zasadniczą rolę we wspieraniu włączających i demokratycznych społeczeństw oraz stymulowaniu konkurencyjności i dobrobytu. Społeczeństwo włączające, oparte na sprawiedliwym i wysokiej jakości kształceniu i szkoleniu, gwarantującym dostępną infrastrukturę, materiały dydaktyczne i podejścia pedagogiczne, zapewnia możliwości, dobrostan i rozwój oraz ich poprawę wszystkim osobom uczącym się, niezależnie od ich pochodzenia, zdolności czy sytuacji. Bez edukacji włączającej potencjał innowacji i trwałego postępu jest ograniczony; wykorzystanie różnorodnych talentów i perspektyw wszystkich osób pozwala zwiększyć zarówno spójność społeczną, jak i konkurencyjność.

3. Wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem oraz edukacja szkolna odgrywają kluczową rolę poprzez wprowadzanie środków zapobiegawczych w celu wyeliminowania nierówności społecznych, a jednocześnie poprzez wspieranie długoterminowego dobrostanu jednostki i społeczeństwa. Włączające, zorientowane na uczenia praktyki we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej sprzyjają równym szansom, spójności społecznej i pełnemu uczestnictwu wszystkich dzieci i uczniów w edukacji i społeczeństwie, przyczyniając się przy tym do wszechstronnego rozwoju osobistego, emocjonalnego i społecznego dzieci i uczniów. Gwarantują one również, że systemy kształcenia i szkolenia pozostaną odporne, możliwe do dostosowania i sprawiedliwe, i będą zapewniać wszystkim możliwości rozwoju i pełnej realizacji swojego potencjału.
4. Koncepcja edukacji włączającej i wbudowywanie jej w ramy polityki państw członkowskich w zakresie kształcenia i szkolenia ewoluowały i nadal ewoluują. Edukacja włączająca jest obecnie coraz częściej postrzegana jako podejście systemowe, które uwzględnia potrzeby wszystkich osób uczących się i zapewnia przysługujące im powszechne prawo do edukacji. Celem jest zaoferowanie wszystkim osobom uczącym się istotnych możliwości edukacyjnych wysokiej jakości i stałego wsparcia zgodnie z pierwszą i jedenastą zasadą Europejskiego filaru praw socjalnych oraz pierwszym strategicznym priorytetem strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie.

PODKREŚLA, że

5. Do celów niniejszych konkluzji terminy „wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem” i „edukacja szkolna” należy rozumieć zgodnie z prawem krajowym i strukturą danego krajowego systemu kształcenia i szkolenia.

UZNAJE, że

6. Kształcenie i szkolenie podlega istotnej transformacji napędzanej przez postęp technologiczny, ewoluujące innowacyjne podejścia pedagogiczne i zmieniające się potrzeby społeczne. Zmiany te przekształcają nauczanie, uczenie się, ocenę i ewaluację, przy których coraz większy nacisk kładzie się na spersonalizowane, innowacyjne, włączające i elastyczne praktyki.

7. Niedawne kryzysy, w tym klęski żywiołowe, konflikty zbrojne, takie jak rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie, niestabilność gospodarcza i stany zagrożenia zdrowia publicznego oraz wstrząsy polityczne i społeczne, narażające na szwank poszanowanie godności ludzkiej i dalsze propagowanie praw człowieka powszechnie obowiązujących w europejskim obszarze edukacji, mają głęboki i często trwały wpływ na systemy kształcenia i szkolenia w całej Europie. Czynniki te mogą zakłócać uczenie się i ograniczać dostęp do zasobów, a tym samym pogłębiać nierówności.
8. Coraz większa różnorodność wśród dzieci i uczniów niesie ze sobą wyzwania dla placówek wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz szkół, uwypuklając konieczność skutecznego reagowania na zróżnicowane potrzeby dzieci i uczniów. Instytucje te powinny być bardziej odporne, dostępne i włączające, aby promować równe możliwości uczenia się i całościowego rozwoju każdego dziecka i każdego ucznia, przyczyniając się tym samym do spójności społecznej.
9. Członkowie kadry kierowniczej szkół, nauczyciele, trenerzy i inni pracownicy, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu sukcesu edukacji włączającej. W wielu państwach członkowskich rekrutacja i zatrzymywanie wykwalifikowanych specjalistów w zawodzie pozostaje jednak istotnym wyzwaniem, co może utrudniać skuteczne wdrażanie edukacji włączającej.

UZNAJE, że:

10. Wczesne lata edukacji, zwłaszcza w kontekście wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, mają kluczowe znaczenie w tworzeniu podstaw włączającego uczenia się. Te lata sprzyjają kompleksowemu rozwojowi osobistemu, emocjonalnemu i społecznemu dzieci, kształtują ich pozytywne nastawienie do uczenia się, pobudzają ich ciekawość i budują poczucie własnej wartości. Sprawiedliwy dostęp do edukacji wysokiej jakości, wczesnych interwencji i włączających metod pedagogicznych może znacznie zwiększyć szanse wszystkich dzieci na pomyślne życie.
11. Włączające, zorientowane na ucznia praktyki stawiają każdą osobę, wraz z jej wyzwaniami, zainteresowaniami i talentami, w centrum procesu edukacji oraz wykorzystują elastyczne i adaptacyjne metody, by wychodzić naprzeciw uczniom i ukierunkowywać ich na rozwój pełnego potencjału i osiągnięcie sukcesu szkolnego, przeciwdziałając ograniczeniom wynikającym z nierówności strukturalnych, szkodliwych norm społecznych i stereotypów.
12. Poprzez swój wymiar włączający edukacja pozaformalna może pomóc uczniom w rozwijaniu i poprawie umiejętności miękkich. Ważne jest budowanie powiązań między edukacją formalną a pozaformalną oraz zachęcanie do wspólnych inicjatyw i działań łączących oba rodzaje edukacji.
13. Z badań naukowych opartych na dowodach wynika, że edukacja włączająca przynosi korzyści wszystkim uczniom, zarówno pod względem wyników edukacyjnych, rozwoju osobistego, emocjonalnego i społecznego, jak i ogólnego dobrostanu, oraz że gdy uczniowie pochodzący z różnych środowisk i mający różne zdolności znajdą się razem w klasach tradycyjnych i gdy za pomocą specjalnych środków wsparcia odpowiada się na ich potrzeby, zyskują oni większe szanse na rozwijanie pozytywnych relacji społecznych, wyższego poczucia własnej wartości i większych umiejętności rozwiązywania problemów, które to cechy mają kluczowe znaczenie dla uczenia się przez całe życie i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i rynku pracy.
14. Dostęp do wysokiej jakości danych na temat wyników osiągniętych przez uczniów, praktyk włączających i na temat barier napotykanych przez uczniów o zróżnicowanych i specjalnych potrzebach edukacyjnych ma kluczowe znaczenie dla monitorowania postępów, dla oceny wpływu polityk w zakresie edukacji włączającej oraz dla zapewnienia ciągłego dostosowywania praktyk szkolnych do zmieniających się potrzeb wszystkich uczniów.

15. Polityki oparte na dowodach uwzględniające dane na temat skuteczności praktyk włączających mają zasadnicze znaczenie dla nadania kierunku opracowywaniu i wdrażaniu włączających systemów kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach oraz dla zapewnienia, aby interwencje były dostosowane do zróżnicowanych potrzeb uczniów, a jednocześnie promowały wysokiej jakości i sprawiedliwe kształcenie i szkolenie.
16. Skuteczne i wysokiej jakości kształcenie nauczycieli i ich doskonalenie zawodowe, oparte na dowodach i najlepszych praktykach, a także na potrzebach i oczekiwaniach nauczycieli, są niezbędne do tego, by wyposażyć członków kadry kierowniczej szkół, nauczycieli, trenerów i innych pracowników, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, w wiedzę, umiejętności, postawy i strategie nauczania ułatwiające edukację włączającą. Obejmuje to umożliwienie im korzystania z etycznych i bezpiecznych technologii wspomagających w celu wspierania dzieci i uczniów o zróżnicowanych potrzebach w grupach tradycyjnych w placówkach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, klasach i szkołach.
17. Wbudowanie zasad edukacji włączającej w systemy kształcenia i szkolenia wymaga kompleksowego podejścia ogólnoszkolnego, w ramach którego procesy uczenia się, praktyki nauczania, metody oceny, środowisko szkolne i usługi wsparcia są dostosowane tak, aby zapewnić wszystkim osobom uczącym się wszechstronne doświadczenie edukacyjne i dobrostan, i które przewiduje, że członkowie kadry kierowniczej szkół, nauczyciele, trenerzy i inni pracownicy odzwierciedlają różnorodność społeczeństwa.

UWZGLĘDNIAJĄC:

18. Znaczenie włączających praktyk edukacyjnych opartych na podejściu zorientowanym na ucznia, mającym na uwadze zróżnicowane potrzeby, zainteresowania i style uczenia się poszczególnych osób, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem po edukację szkolną.
19. Znaczenie zróżnicowanej i wykwalifikowanej puli pracowników dydaktycznych dla poprawy efektów uczenia się wszystkich uczniów oraz wkład takich czynników w spójność społeczną i rozwój demokratycznych społeczeństw.

20. Znaczenie komunikowania się i współpracy ze wszystkimi rodzinami, rodzicami lub opiekunami prawnymi w celu zapewnienia, aby decyzje były podejmowane w najlepszym interesie dziecka.
21. Potrzebę dalszego opracowywania i wdrażania w sposób systemowy polityk i praktyk opartych na dowodach z myślą o zaspokojeniu zmieniających się i zróżnicowanych potrzeb dzieci i uczniów, zarówno we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, jak i edukacji szkolnej, przy jednoczesnym zapewnieniu, aby te podejścia stanowiły odzwierciedlenie najnowszych badań dotyczących kształcenia i szkolenia.

WSKAZUJE, że konieczne jest:

22. Zapewnienie adekwatnej i wczesnej identyfikacji zróżnicowanych potrzeb uczniów w celu stworzenia włączających i bezpiecznych środowisk edukacyjnych, które zachęcają wszystkich uczniów do angażowania się w sprawiedliwe i wysokiej jakości kształcenie i szkolenie, przy jednoczesnym poszanowaniu różnorodności i wspólnych wartości europejskich oraz promowaniu cyfrowego humanizmu.
23. Zajęcie się zróżnicowanymi potrzebami uczniów poprzez zapewnienie odpowiednich środków wsparcia opartych na dowodach, a jednocześnie wyposażanie uczniów, a także członków kadry kierowniczej szkół, nauczycieli, trenerów i innych pracowników w wiedzę, umiejętności i postawy umożliwiające dostrzeżenie i docenienie różnorodności oraz wspieranie spójności społecznej, równości, samorealizacji i aktywnego obywatelstwa.
24. Opracowanie i wzmocnienie badań naukowych, solidnych systemów zbierania danych i systemów zapytań w dziedzinie włączającej wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej, aby ukierunkować strategiczny wybór podejść włączających, które są skuteczne i efektywne.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY

25. W stosownych przypadkach nadal rozwijały i wdrażały zintegrowaną i kompleksową strategię na rzecz sukcesu szkolnego i polityki włączające, które promują aktywne uczestnictwo wszystkich dzieci i uczniów, zapewniając równy dostęp do wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej, a także usuwając bariery w uczeniu się.
26. Wspierały podejścia i strategie nauczania i oceniania kształtującego, które są ukierunkowane, elastyczne, zróżnicowane i spersonalizowane w celu uwzględnienia zróżnicowanych potrzeb uczniów, z myślą o tym, by środowiska edukacyjne sprzyjały pełnemu uczestnictwu wszystkich uczniów, niezależnie od ich sytuacji wyjściowej.
27. Poprzez podejście ogólnoszkolne dalej rozwijały włączające kultury i praktyki wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz kultury i praktyki szkolne, które szanują i doceniają różnorodność, promują poszanowanie wszystkich osób i wzorce do naśladowania ze wszystkich środowisk oraz zachęcają do opartego na współpracy podejścia do uczenia się, w ramach którego dzieci, uczniowie, rodziny, rodzice lub opiekunowie prawni, członkowie kadry kierowniczej szkół, nauczyciele, trenerzy i inni pracownicy, np. personel wspierający i specjaliści, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, współpracują na rzecz tworzenia wspierających społeczności edukacyjnych zaspokajających potrzeby edukacyjne i zapewniających dobrostan wszystkich osób.
28. Zapewniły podejmowanie starań na rzecz uwzględniania poglądów i opinii wszystkich uczniów w kwestiach edukacyjnych, które ich dotyczą, tak by wzmocnić ich poczucie sprawczości i przynależności, a jednocześnie przyczyniać się do ich upodmiotowienia oraz włączenia i zaangażowania w procesy demokratyczne.

29. Zachęcały do szerszego zaangażowania rodzin, rodziców lub opiekunów prawnych w życie placówek wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz szkół, tak by pomagali oni w dostrzeganiu potrzeb i zdolności ich dzieci oraz w dostrzeganiu ich pochodzenia społeczno-ekonomicznego i kulturowego, przy jednoczesnym uwzględnieniu najlepszego interesu dziecka.
30. Rozważały inwestowanie w kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli oraz wsparcie dla członków kadry kierowniczej szkół, nauczycieli, trenerów i innych pracowników, takich jak personel wspierający i specjaliści, w celu zapewnienia, aby byli oni wyposażeni w wiedzę, umiejętności i postawy umożliwiające wdrażanie praktyk włączających w zakresie nauczania i oceny, dostrzeganie i zaspokajanie różnorodnych potrzeb uczniów oraz promowanie wspierających środowisk edukacyjnych.
31. W oparciu o istniejące struktury – aby uniknąć dodatkowych obciążeń administracyjnych – zwiększały wysiłki na rzecz zbierania i analizowania danych na temat praktyk włączających i na temat efektów uczenia się w odniesieniu do wszystkich uczniów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na osoby ze środowisk niedostatecznie reprezentowanych i marginalizowanych oraz osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych, przy jednoczesnym unikaniu nadawania etykiet i stygmatyzowania, z myślą o zapewnieniu, by strategie polityczne były oparte na wiarygodnych i aktualnych dowodach.
32. Wspierały analizę skutecznych praktyk włączających oraz przekładanie badań naukowych na praktyczne strategie na rzecz włączenia, przy zapewnieniu, aby strategie te były dopasowane do kontekstu i możliwe do dostosowania do różnych środowisk edukacyjnych.

33. Zachęcały, w stosownych przypadkach, do etycznego i bezpiecznego stosowania technologii wspomagających i narzędzi cyfrowych i wykorzystywania przy tym nowych możliwości, jakie może przynieść sztuczna inteligencja, aby zwiększyć dostępność i poprawić efekty uczenia się uczniów o zróżnicowanych potrzebach, oraz promowały równy dostęp do tych technologii i narzędzi.
34. Nadal promowały współpracę między decydentami politycznymi, naukowcami, młodzieżą, członkami kadry kierowniczej szkół, nauczycielami, trenerami i innymi pracownikami, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, oraz innymi interesariuszami, aby zapewnić wymianę, ewaluację i wdrażanie praktyk opartych na dowodach w ramach systemów kształcenia i szkolenia.
35. Promowały współpracę między instytucjami wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, szkołami oraz instytucjami szkolnictwa wyższego i instytucjami badawczymi służącą opracowywaniu innowacyjnych, opartych na dowodach, włączających i zorientowanych na uczniów metod, które ułatwiają pracę członkom kadry kierowniczej szkół, nauczycielom, trenerom i innym pracownikom, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.
36. Wzmacniały partnerstwa między instytucjami wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, szkołami, instytucjami zabezpieczenia społecznego, świadczeniodawcami opieki zdrowotnej, organizacjami młodzieżowymi i organizacjami społeczności lokalnej w celu wspierania całościowego rozwoju dzieci i uczniów, uwzględniając zarówno czynniki edukacyjne, jak i społeczno-ekonomiczne wpływające na ich efekty uczenia się i dobrostan.
37. Monitorowały i oceniały skuteczność polityk i praktyk w zakresie edukacji włączającej z wykorzystaniem szeregu środków, w tym informacji zwrotnych od uczniów, kadry kierowniczej szkół, nauczycieli, trenerów i innych pracowników, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, oraz rodzin, rodziców lub opiekunów prawnych, wprowadzając odpowiednie dostosowania w celu zapewnienia ciągłej poprawy sytuacji.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY:

38. Nadal oferowała państwom członkowskim wsparcie w ich wysiłkach na rzecz wdrażania włączających praktyk edukacyjnych w postaci unijnego finansowania pochodzącego ze wszelkich dostępnych źródeł, bez uszczerbku dla negocjacji w sprawie wieloletnich ram finansowych na okres po 2027 r., oraz wsparcie polegające na rozwijaniu zasobów promujących polityki włączające oparte na dowodach, m.in. z wykorzystaniem wiedzy fachowej stałej grupy ds. wskaźników i benchmarków.
39. Nadal oferowała państwom członkowskim wsparcie w działaniach w zakresie partnerskiego uczenia się, które stwarzają możliwości analizowania dowodów naukowych i wyciągania wniosków z doświadczeń w promowaniu zmian i innowacji w systemach kształcenia i szkolenia.
40. Nadal rozwijała repozytorium skutecznych i efektywnych polityk i praktyk w zakresie edukacji włączającej opartych na badaniach naukowych, z wykorzystaniem istniejących zasobów, takich jak europejska platforma edukacji szkolnej, w celu wspierania członków kadry kierowniczej szkół, nauczycieli, trenerów i innych pracowników, w tym w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, a także polityki lokalnej, regionalnej i krajowej z myślą o poprawie wyników wszystkich dzieci i uczniów.
41. W dalszym ciągu prowadziła współpracę i dążyła do synergii z organizacjami międzynarodowymi, niezależnymi agencjami i innymi odpowiednimi interesariuszami międzynarodowymi, takimi jak Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, OECD, Międzynarodowe Towarzystwo Oceniania Osiągnięć Edukacyjnych (IEA), UNESCO, UNICEF i Europejski System Statystyczny, w celu wzmocnienia dowodów dotyczących edukacji włączającej, i by unikała przy tym tworzenia nowych struktur.
42. Uwzględniła niniejsze konkluzje podczas przygotowywania i wdrażania działań w dziedzinie edukacji włączającej, z poszanowaniem zasady pomocniczości.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY:

43. Nadal w pełni wykorzystywały potencjał programu Erasmus+ do wspierania edukacji włączającej poprzez projekty, praktyki i narzędzia pedagogiczne w ramach wszystkich jego wymiarów i akcji oraz jak najlepiej wykorzystywały przewidziane w nim włączające podejście do mobilności edukacyjnej, tak aby program ten skutkował rzeczywistymi zmianami w systemach kształcenia i szkolenia.
44. Zobowiązały się do zapewnienia, aby edukacja włączająca pozostała jednym z priorytetów na szczeblu unijnym w dziedzinie kształcenia i szkolenia, przyczyniając się do pełnej realizacji europejskiego obszaru edukacji i celów zrównoważonego rozwoju ONZ, w szczególności celu 4 (Dobra jakość edukacji).
45. Kontynuowały dialog i współpracę między wszystkimi interesariuszami na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym, unijnym i międzynarodowym w sektorze kształcenia i szkolenia w celu stworzenia włączających, sprawiedliwych i zorientowanych na ucznia systemów kształcenia i szkolenia, które wspierają rozwój wszystkich uczniów.
